

NUMERICKE RESENÍ NELINEARNÍCH ROVNIC

Jestliže je f spojitá na intervalu <a, b> a funkční hodnoty v bodech a a b mají opačná znaménka, pak v tomto intervalu leží alespoň jeden kořen rovnice.

NELINEARNÍ FUNKCE

1.1/ Metoda tečen (Newtonova metoda)

→ Zvolíme x0; dalsí aproximace počítáme jako:

$$X_{K+1} = X_K - \frac{f(x_k)}{f'(x_k)}$$

→ Metoda může divergovat anebo najít jiný kořen

→ Aby byla zaručena konvergence, musíme zvolit správné kořeny:

- o $f'(x) > 0$ & $f''(x) > 0 \Rightarrow x_0 = b$
- o $f'(x) > 0$ & $f''(x) < 0 \Rightarrow x_0 = a$
- o $f'(x) < 0$ & $f''(x) > 0 \Rightarrow x_0 = a$
- o $f'(x) < 0$ & $f''(x) < 0 \Rightarrow x_0 = b$

→ příklad:

- o $e^x + x^2 - 3 = 0$ s přesností $\epsilon = 0.01$
- o Víme, že kořen leží na intervalu <-2, -1>
- o $f'(x) = e^x + 2x$ v intervalu <-2, -1>: zaporné
- o $f''(x) = e^x + 2$ pořád kladné $\Rightarrow x_0 = a$;
- o $x_0 = -2$
- o $x_1 = -1,70623 \dots$

1.2/ Metoda prosté iterace

→ rovnici upravíme na tvar: $x = g(x)$

→ zvolíme x0, následně dalsí aproximace $X_{K+1} = g(X_K)$, $k = 0, 1, 2$

→ podmínka: $\alpha \in (0, 1)$, $|g'(x)| \leq \alpha$

→ příklad:

- o $f(x) = e^x + x^2 - 3 = 0$
- o $x^2 = 3^2 - e^x$
- o $x = \pm\sqrt{3^2 - e^x}$, $x < 0 \dots$ chceme najít záporný kořen
- o $x = -\sqrt{3^2 - e^x}$; $x_{k+1} = -\sqrt{3^2 - e^{x_k}}$

→ Pokud máme více rovnic, počítáme pro každou zvlášť

SOUSTAVA LINEARNÍCH ROVNIC

2.1/ Jacobiho metoda

→ Podmínky: matice musí být radkové/sloupkové ostře diagonálně dominantní, preskládat, pokud nelze nutno použít $A^T Ax = A^T b$ a G-S metodu

→ Z 1. rovnice vyjádříme 1. neznámou, ze 2. druhou atd.

$$\rightarrow 15x_1 - x_2 + 2x_3 = 30 \Rightarrow x_1 = (30 + x_2 - 2x_3) \cdot \frac{1}{15}$$

$$\rightarrow 2x_1 - 10x_2 + x_3 = 23 \Rightarrow x_2 = (23 + 2x_1 - x_3) \cdot \left(-\frac{1}{10}\right)$$

$$\rightarrow x_1 + 3x_2 + 18x_3 = -22 \Rightarrow x_3 = (-22 - x_1 - 3x_2) \cdot \frac{1}{18}$$

→ Zvolíme počáteční aproximaci (počáteční odhad) (vše na nula), dále počítáme podle výše uvedených vzorců.

2.2/ Gauss-Seidelova metoda

→ Stejně jako Jacobiho akorát v novém kroce vždy bereme nejaktuálnější hodnoty x

→ Zpravidla vede k rychlejšímu výsledku, než Jacobiho

2.3/ Radkové/sloupkové ostře diagonálně dominantní matice

→ Na každém radku/sloupci absolutní hodnota prvku na diagonál je větší, než součet absolutních hodnot všech ostatních prvků v onom radku

$$\begin{matrix} 15 & -1 & 2 & : & 15 > 1+2 \\ 2 & -10 & 1 & : & 10 > 2+1 \\ 1 & 3 & 18 & : & 18 > 1+3 \end{matrix}$$

SOUSTAVA NELINEARNÍCH ROVNIC

3.1 Newtonova metoda

→ $xy = 2$

→ $x^2 + y^2 + 3 = 4y$

→ $xy - 2 = 0$

→ $x^2 + y^2 - 4y + 3 = 0$

→ $f_1(x, y) = xy - 2$

→ $f_2(x, y) = x^2 + y^2 - 4y + 3$

$$\rightarrow F' = \begin{bmatrix} y & x \\ 2x & 2y - 4 \end{bmatrix} \begin{matrix} \text{(deriv. podle } x) \\ \text{(podle } y) \end{matrix}$$

→ 1. krok: poc. aprox: $x_0 = 1, y_0 = 0 \rightarrow \begin{bmatrix} 0 & 1 \\ 2 & -4 \end{bmatrix}$

$$\rightarrow 0\delta_1 + \delta_2 = 2$$

→ $2\delta_1 + 4\delta_2 = -4 \dots$ výsledky (2 a -4) získáme tak, že poc. aprox. hodíme do nejpůvodnějších rovnic + změním znaménko výsledku

$$\rightarrow \delta_2 = 2$$

$$\rightarrow 2\delta_1 - 8 = -4; \delta_1 = 2$$

$$\rightarrow x_1 = x_0 + \delta_1; x_1 = 3$$

$$\rightarrow y_1 = y_0 + \delta_2; y_1 = 2$$

→ Konec: $|\delta_1| < \epsilon$ AND $|\delta_2| < \epsilon$

APROXIMACE FUNKCI

4.1/ Lagrangeuv interpolací polynom (interpolací metoda)

→ Funkce je polynom, který temito body prochází.

Máme tyto body

$$\begin{matrix} x_i & -1 & 0 & 2 & 3 \\ y_i & 5 & 10 & 2 & 1 \end{matrix}$$

→ polynom 3. stupně, protože máme 4 body:

$$\rightarrow P_3(x) = 5 \frac{(x-0)(x-2)(x-3)}{(-1-0)(-1-2)(-1-3)} + \dots \text{obecne:}$$

→ $P_n(x) =$

$$f_0 \frac{(x-x_1)(x-x_2)(x-x_3)}{(x_0-x_1)(x_0-x_2)(x_0-x_3)} + f_1 \frac{(x-x_0)(x-x_2)(x-x_3)}{(x_1-x_0)(x_1-x_2)(x_1-x_3)} + f_n \dots$$

4.2/ Newtonuv interpolací polynom (interpolací metoda)

xi	fi	f[xi, xi+1]	f[xi, xi+1, xi+2]
x0	f0	$f_{0,1} = \frac{f_1 - f_0}{x_1 - x_0}$	$f_{0,1,2} = \frac{f_{1,2} - f_{0,1}}{x_2 - x_0}$
x1	f1	$f_{1,2} = \frac{f_2 - f_1}{x_2 - x_1}$	$f_{1,2,3} = \frac{f_{2,3} - f_{1,2}}{x_3 - x_1}$
x2	f2		

→ $P_n(x) =$

$$f(x_0) + f[x_0, x_1](x - x_0) + f[x_0, x_1, x_2](x - x_0)(x - x_1)$$

4.3/ Metoda nejmenších čtverců

→ Máme zadan n bodů xi a n bodů yi

→ Aproximace přímkou:

$$\rightarrow c_0(n \text{ (počet bodů)} + 1) + c_1 \sum_{i=0}^n x_i = \sum_{i=0}^n y_i$$

$$\rightarrow c_0 \sum_{i=0}^n x_i + c_1 \sum_{i=0}^n x_i^2 = \sum_{i=0}^n x_i y_i$$

→ Primka: $y = c_0 + c_1 x$

→ Aproximace parabolou

$$\rightarrow c_0(n+1) + c_1 \sum_{i=0}^n x_i + c_2 \sum_{i=0}^n x_i^2 = \sum_{i=0}^n y_i$$

$$\rightarrow c_0 \sum_{i=0}^n x_i + c_1 \sum_{i=0}^n x_i^2 + c_2 \sum_{i=0}^n x_i^3 = \sum_{i=0}^n x_i y_i$$

$$\rightarrow c_0 \sum_{i=0}^n x_i^2 + c_1 \sum_{i=0}^n x_i^3 + c_2 \sum_{i=0}^n x_i^4 = \sum_{i=0}^n x_i^2 y_i$$

→ Parabola: $y = c_0 + c_1 x + c_2 x^2$

NUMERICKE DERIVOVANI

→ Dostanu body (x) a vzdálenost (h)

→ Dva body:

$$\circ f'(x) = \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$$

$$\circ f'(x) = \frac{f(x) - f(x+h)}{h}$$

→ Tri body:

$$\circ f'(x_0) = \frac{-3f(x_0) + 4f(x_1) - f(x_2)}{2h}$$

$$\circ f'(x_1) = \frac{f(x_2) - f(x_0)}{2h}$$

$$\circ f'(x_2) = \frac{f(x_0) - 4f(x_1) + 3f(x_2)}{2h}$$

NUMERICKE INTEGROVANI

→ Interval <a,b> si rozdělíme na n (m) lichobežníkových

dílků delky h ($n = \frac{b-a}{h}$)

→ Deliči body označíme $x_0 = a$; $x_1 = a + h$; $x_2 = a + 2h$;

...

→ V každém bodě provedeme danou metodu

DIFERENCIÁLNÍ ROVNICE

7.1/ Eulerova metoda

$$\rightarrow y' = x^2 - 4y, \quad y(0) = -2; h = 0.5$$

$$\begin{matrix} x_i & y_i & k_i \\ 0 & -2 & 8 \end{matrix}$$

$$\rightarrow 0.5 \quad 2 \quad -7.75$$

$$\begin{matrix} 1 & -1.875 & 8.5 \\ 1.5 & 2.375 & -7.25 \end{matrix}$$

→ Nove y = stare y + (stare k * krok); -1.875 = 2 + (-

$$7.75 * 0.5)$$

→ Nove k = podle y'; -7.75 = 0.5^2 - 4 * 2

7.2/ První modifikace Eulerovy metody

$$\rightarrow y' = x^2 - 4y, \quad y(0) = -2; h = 0.5$$

$$\begin{matrix} x_i & y_i & k_1 & k_2 \\ 0 & -2 & 8 & 0.0625 \end{matrix}$$

$$\rightarrow 0.5 \quad -1.969 \quad 8.125 \quad 0.3125$$

$$\begin{matrix} 1 & -1.813 & 8.25 & 0.5625 \\ 1.5 & -1.531 \end{matrix}$$

7.3/ Druhá modifikace Eulerovy metody

$$\rightarrow y' = x^2 - 4y, \quad y(0) = -2; h = 0.5$$

$$\begin{matrix} x_i & y_i & k_1 & k_2 \\ 0 & -2 & 8 & 0.125 \end{matrix}$$

$$\rightarrow 0.5 \quad -1.9375 \quad 8 \quad 0.375$$

$$\begin{matrix} 1 & -1.75 & 8 \quad 0.625 \\ 1.5 \end{matrix}$$

PRÁVEDEPODOBNOST

2 kostky

a) Jáka je pst, ze hodíme součet 4?

$$A = \{13, 22, 31\}; P(A) = \frac{3}{36}$$

b) Jáka je pst, ze 2. hozené číslo je větší, než první hozené

$$B = \{12, 13, \dots, 56\}; P(B) = \frac{15}{36}$$

3 kostky

a) Pst, ze součet = 6?

všechny kombinace: 6; počet vyhovujících: 10

b) Máme 100 losů, 15 je vyhrávajících, koupíme 3 losy, jáka je pst, ze žádný nevyhrává?

$$0. \text{ los nevyhrává: } \frac{100 - 15}{100}$$

$$1. \text{ los nevyhrává: } \frac{99 - 15}{99}$$

$$2. \text{ los nevyhrává: } \frac{98 - 15}{98}$$

$$\text{vše vynasobíme; výsledek} = \frac{1411}{2310}$$

PODMÍNĚNÁ PRÁVEDEPODOBNOST

$$P(B|A) = \frac{P(A \cap B)}{P(A)} \rightarrow P(A \cap B) = P(A) * P(B|A)$$

1.1/ BAYESUV VZOREC

$$P(A) = P(H1) * P(A|H1) + P(H2) * P(A|H2) + \dots + P(Hn) * P(A * Hn)$$

$$P(Hn|A) = \frac{P(H3) * P(A|H3)}{P(A)}$$

→ V obchodě prodávají svestky od 3 dodavatelů.

Prodávác to zamíchá. Nahodně vyberu svestku, jáka je pst, ze bude červená (A)?

- o Dodavatel 1 ... 50% svestek ... z toho 5% červených
- o Dodavatel 2 ... 30% svestek ... z toho 8% červených
- o Dodavatel 3 ... 20% svestek ... z toho 15% červených

- o H1 ... svestka od 1 $P(H1) = 0.5$; $P(A|H1) = 0.05$
- o H2 ... svestka od 2 $P(H2) = 0.3$; $P(A|H1) = 0.08$
- o H3 ... svestka od 3 $P(H3) = 0.2$; $P(A|H1) = 0.15$
- o $P(A) = P(H1) * P(A|H1) + P(H2) * P(A|H2) + P(H3) * P(A|H3) = 0.079$

→ Jistotu nemoc má 15% lidí. Člověk má nemoc, test pozitivní ve 100%. Člověk nemá nemoc, test pozitivní v 10%. Test je pozitivní, jáka je pst ze člověk má onu nemoc?

- o H1 ... člověk má nemoc; $P(H1) = 0.15$
- o H2 ... člověk nemá nemoc; $P(H1) = 0.85$
- o A ... test je pozitivní $P(A|H1) = 1$; $P(A|H2) = 0.1$
- o $P(A) = P(H1) * P(A|H1) + P(H2) * P(A|H2) = 0.235$
- o $P(H1|A) = \frac{P(H1) * P(A|H1)}{P(A)} = \frac{0.15 * 1}{0.235} = 0.638$

UZITEČNÉ VZORCE

Kružnice se středem S[m,n] a pol. r:

$$(x - m)^2 + (y - n)^2 = r^2$$

Elipsa (hl. osa rovn. s osou x, střed S=[m,n])

$$\frac{(x - m)^2}{a^2} + \frac{(y - n)^2}{b^2} = 1$$

NAHODNÉ VELICINY

Graf: pouze tečky, znázorňují jáka je pst v daném bodě

Histogram: známe

Distrib. funkce: hodnoty 0 .. 1; neklesající (scitání z grafu), směrem do inf se blíží k 1, opačným směrem k 0; $P(a \leq X < b) = F(b) - F(a)$; je zleva spojitá

→ Střední hodnota: $EX = \sum x_i x_i * p(x_i)$; ($x * y$)

→ Rozptyl: $DX = (\sum x_i x_i^2 * p(x_i)) - (EX)^2$

→ Směr. odchylka: $\sigma = \sqrt{DX}$

→ Geometrické rozdělení – příklad

o Máme hrací kostku. Hazeme, dokud nepadne šestka.

Jáka je pst., ze šestka padne nejpozději druhým

hodem?

- 1 .. 5 je úspěch, $p = 5/6$
- $X >$ počet úspěšných hodů (před tou 6kou)
- $X = \text{Ge}(5/6)$

$$\circ p(k) = \left(\frac{5}{6}\right)^k * \frac{1}{6}$$

$$\circ \text{Nejpozději 2. hodem: } p(0) + p(1) = \frac{1}{6} + \frac{5}{6} * \frac{1}{6} = \frac{11}{36}$$

o Střední hodnota EX

$$\circ EX = \sum_{k=0}^{\infty} k * p(k) = \frac{p}{1-p} = \frac{\frac{5}{6}}{1-\frac{5}{6}} = 5$$

-> v průměru sestku hodíme po 5ti hodech

→ Binomické rozdělení – příklad

o Petkrát hodíme kostkou. Jáka je pst., ze právě 2x

padne 6?

$$\circ N=5, p=1/6; EX = N * p = 5/6$$

$$\circ p(2) = \binom{5}{2} * p^k * (1-p)^{n-k} = \binom{5}{2} * \left(\frac{1}{6}\right)^k * \left(1 - \frac{1}{6}\right)^{5-2} = 10 * \frac{5^2}{6^3}$$

→ Poissonovo rozdělení – příklad

o 1 hodina .. 4 lidi. Jáka je pst, ze během 20 min nikdo

nepřijde?

▪ Cas: 20min; $\lambda = \frac{4}{3}$ lidi

$$\circ X = \text{počet lidí za 20 min: } X \sim Po\left(\frac{4}{3}\right)$$

$$\circ p(k) = P(X = k) = \frac{\lambda^k}{k!} * e^{-\lambda}, k = 0, 1, 2$$

$$\circ p(0) = e^{-\frac{4}{3}}$$

o Jáka je pst, ze během 20 min přijde víc jak 2 lidi?

$$\circ 1 - (p(0) + p(1) + p(2)) = \dots$$

→ Exponenciální rozdělení – příklad

o Na urad přicházejí lidi chaoticky, ale průměrně 5 lidí

za hodinu. Úředník chce kávu, potřebuje na ni 15

minut. Jáka je pst, ze během 15ti minut nepřijde

nikdo?

▪ $X = \text{doba do příchodu prvního člověka}$

▪ $P(X > \frac{1}{5}) \dots$ čtvrt hodiny

▪ $X \sim \text{Exp}(\lambda)$; $X \sim \text{Exp}(5)$

$$\circ P\left(X > \frac{1}{4}\right) = 1 - P\left(X < \frac{1}{4}\right) = 1 - F\left(\frac{1}{4}\right) = 1 - \left(1 - e^{-5 \cdot \frac{1}{4}}\right) = e^{-\frac{5}{4}}$$

→ Normální rozdělení – příklad

o 1kg balíčky masa. Balíček je v normě pokud se

hmotnost lísi max o 10 gramu.

▪ $\mu = 998[\text{grams}]$ (str. hodnota)

▪ $\sigma = 6[\text{g}]$ (smerodatná odchylka)

▪ Jáka je pst, ze jedno nahodně vybrané balení je ok?

▪ $X \sim No(998, 6^2)$

$$\circ P(990 < X < 1010) = \text{musíme převést} = P\left(\frac{990-998}{6} < \frac{X-998}{6} < \frac{1010-998}{6}\right) = P\left(-\frac{4}{3} < U < 2\right) = \Phi(2) - \Phi\left(-\frac{4}{3}\right) = 0.97725 - \left(1 - \Phi\left(\frac{4}{3}\right)\right) = 0.97725 - (1 - 0.90824) = 0.88549$$

$$P(U < b) = \Phi(b)$$